

schaarden en uitroepen slaakten, alsof ik iets tegensprak, dat heel de natie wist.

Welnu: uit al wat ik u in het voorafgaande heel kort in de herinnering heb trachten te roepen, moet toch wel één ding duidelijk zijn: indien er in Rotterdam een man was, die iets van een revolutionaire stemming of voorbereiding tot een revolutionaire beweging wist – waaronder men dan toch wel moet verstaan een denken, zelfs maar een ogenblik, aan het vervangen van het bestaande gezag door een ander, revolutionair gezag, – dan was ik het.

Al die jaren, van 1914 tot '18 was ik voorzitter geweest van het enige gedeelte der Rotterdamse arbeidersbevolking, dat, althans in theorie, revolutionaire gedachten koesterde. Ik kende de mensen, de verhoudingen en het kader van dat revolutionaire deel op mijn duimpje. Ik was er mee vertrouwd en ging er bijna dagelijks mee om. Ik was precies op de hoogte van wat er in zat en niet in zat, van het beetje kracht en de grote zwakheid van dit alles. En al die jaren had ik, met behulp van die enkele honderden „militanten” uit de syndicalistische vakbeweging, waar zich van tijd tot tijd een paar duizend overlopers bijvoegden, een felle strijd gevoerd tegen dat veel grotere om zo te zeggen behoudende en tamme, eigenlijk wel zo wat lamme deel der arbeiders, die naar een Spiekman, een Heykoop, een Brautigam, een De Zeeuw luisterden.

Welnu: hoe mijn stemming was op die dag, toen het bericht kwam, dat het Keizerrijk in elkaar was gestort en het grote doel, waar ik jaren naar mijn beste krachten voor had geijverd, de ineenstorting van het Duitse militarisme was bereikt, daar heb ik gelukkig een waardevol getuigenis over van een man, die, toen nog student, aan het begin stond van een belangrijke carrière als historicus en geleerde, Jan Romein, ook al een stadgenoot, net als Gerretson, maar jonger nog.

Hieronder volgt wat Romein over die dagen zich later herinnerde. Hij schreef dit toen ik reeds een oude man was en hij al een bekend hoogleraar.

DE ILLUSIE

Het is de ochtend van 10 November 1918, een Zondag en ongeveer tien uur. Ik loop van het Haringvliet, waar ik bij mijn zuster de nacht heb doorgebracht naar de Beukelsdijk, waar Van Rave-